

RADIODIFUZIUNEA București

S'a emis și plătit azi 31. III - 1933 ora 20⁰⁰

Conferința D-lui Zamosteanu Ștefan
despre Cronica moldovenească.

Casier,

^{militar}

Gheorghe

96

Această înregistrare a Noștrii Dulapului Raft moldovenească.

O Cronica trebuie să însemne o relatare a vieții, un jurnal al vieții, iar viața e lacrimi, amărăciuni, fapte.

Cronica mea este o cronică de artiști moldova care o mare bătrână cronică-de-eri, care se denumeste Hronic, și care cuprinde domeniile și domii, publicari și volcovnici, și ~~stă~~ întâmplări prin care s'a săvârșit și mișele noastre prin un stăru care străbun.

Acea cronică moldovenească este frumoasă și neagră, plină de noblețe și de humor. Măistrul Mihail Sadoveanu este nestorul fără seamăn al acelei cronici. Pentru alcătuirea ei, limba ~~tehnă~~ și stilul înținută haină de demult, de vocă cel care-o istorisește este cu adevărat un om din acele veșmăși și spune toate la un loc de la haină

Avutei dui limitul Romanului.-

Cronica de azi, ca si viata moldovenească de astăzi este pocita si inpestrițata, corupta in specificul ei de ecouri, de ~~parafrază~~ emanatii si de curvite care vau dui Bucuresti.-

Odata cu acea rapida cursa in spre modernism, odata cu ritmul vite care standardizeaza viata de petustindeni, viata moldovenească pierde vicitul cu vicitul caracterul ei de lupta legiuare, de lung si tarfas plin de humor si de intelepciune.-

Ramaine pe de asupra vicitii si aser care astazi o goarta, peisajul moldovense, desfasurat in culmi lute, ca niste valuri verzi de mare, nigra mai-dite si inpestrițe de Dumnezeu inope zadaris, ca stările navativilor de totdeauna.-

Aceasta vaza dumnezeiasca a naturii nu a fost ridicata inca, nu suna ca teama trebuie sa mai trāiasca un noi dui spre acea parte a pământului.-

Pasagiul muntii se scarpă din munte,
 se întinde la vâlele lui ca o apă revărsată
 și netedă ca se ~~peșnițe~~, - lac verde
 și înestruit, - vână în apele dumăreii.

Pe drumuri de țară omul merge
 perdut și mic, urmărind departe ~~ca~~
 mereu același orizont neschimbat, care
 se deplasează la fel, înainte, vână la
 exasperare. -

Dealurile moldovenești modelate
 de ape care au curs ~~ca~~ 'odinioară' pe
 aici, multiple și împânzite, ascund
 fiecare peșagi nou și nelăcomite.

De pe fiecare creastă de deal se deschid
 alte pînălisti, ~~peșnițe - dăruite~~. Pe
 culmi, înălțate, o clopotniță albă s'ă
 ridicat peșnițe în vârful peșnițelor
 pentru că se vite în două vîi
 dăruite-o dată. Crucea este trimțită
 sus bucurăntă zările, aproape
 de cer. -

De-a lungul Moldovei vâle Siretului,
 ale Prutului și ale Moldovei ~~ca~~
 plutește în ceturi fine, în alburii de apă

ni fumul năcerărilor, ni parfumul
moale al luncilor.-

Mergi ~~de-a~~ răsărit în vârtul
unui deal, într-un vracș gârlă. În față
coama dealului zămărește cu covaci
zarea. Si vracșul se sfârșește așlo.
~~Și~~ Ajuns ~~pe~~ pe creastă, zarea
se scoborâ dușolo, vracș dui ce în
ce mai adâncă, ni valea Sînetului
se deschide larg, cu sate ni mormătură
cu un tren ca o omida, cu gâră
si cantoane - pucării, cu covaci
îlilituram.

Trebuie să te oprești ni loc. Parcă
nițigă respirată se izveste pentru a
reincepe într-un alt ritm, pentru a se
adapta.-

Nu mai ochim ni sufletul cu delectă
de libertate deplină, de zbor; - zărnă-
centi de sălbătăciune care ni roasă
deparțările ca pe o emanăție a pământ-
tului.-

Pe-acis, creastă de deal, pe alte creste
supapuse până și coamele muntilor
străguesc acele misterioase si înexplicate

invoile de pamant, de pe care ne mai
fac voete si acum semne de chemare
sau de epita, umbre de straini, si de
ostem.-

Se spune de cati aici care nu pot
dormi in sertile de vora, ca unelii noaptea,
si acum, se mai vad flacari pe aele
invoile, nisti flacari albastrii, care
se ridica si se coboara. Focurile cu
care alta data se dadca de acolo de
veste, nu s'au stius nica. Mai ard
subt cenusa, si subt pamant.-

Toate locurile din Moldova si Bucovina
au crucea lor straveche, asa precum
oamenii de familie buna au crucea
lor strainseasca. In vintii. Mentenai a fost
bunii care au pedit stama acestii. In vintii moldovei au fost

Ce trista trebue sa fie o tara fara
umele trecutului!-

x-

Dar, nu am perdat pe meleaquile
moldovei nele cupinzand tari intise
ca un alt apod curice avod de cat
mai multa popiitate, si am nitat
ca crucea moldoveneasca a lauriley
trebue sa vamesca sau sa mearga

mirse Jasi.-

Jasul' acesta al meu mai poarta cu
resemnare, poverda, de ras al culturii, or
se ~~fi capitala a unelorsii~~ cea de a
doua capitala a tarii rominesti.-

Acei care nu li au vazut niciodata,
toti, fara de guseala, ~~reflexe~~ il demnu
Jasul' culturii, si consunt a-l mentina
dejt ce-a de a doua capitala.-

Jasul' mai este cultural dac' un
localizat este intelectual, - si duruarii
lui ii vasterupa un epitet de capitala
dupa ce Tarzoviste a seruntat demult
la aceasta maldre din trecut.-

Dar' despa aceste aspecte esti
caricaturale cu originea, alta data.-

Jasul' are una o nobila - valoare
de peisajiu.-

La Jasi sunt tot atatea coline ca
la Roma. Linile lor au depantat
si discretie.-

Dar' cine a intrat in Jasi numai
cu tremur este un neurotic. Mai bine
sa nu fi intrat nici odata si sa opue
parere ca Jasil' este cultural.-

Jari acul care, dai tren, mica ~~nu~~ days dealul
 Barnovei n'a deschis geamul si cu
 gatul stramb ~~apoi~~ n'a putut sa
 meara noapte, in vetricile albe ale
 Jariu, ca dute un aeroplan, poate
 si este si el mai departe ca desul
 este cultural. -

A sori ni Jari cu trenul este a
 numba in vanetia cu autobuzul, daca
 s'ar putea.

In Jari trebuie sa intri ca bunii
 crestini in Ierusalim, ve po. ~~si~~ Pot face
 concesi esteticе cel mult pentru nersul
 calare sau, preferabil cu doktorul, fara
 volit si fara viziteu. Idmii celui care
 sa apara de Jari trebuie sa fie liber,
 sa poata avea o imprezia de plutare,
 sa se poata mihrace avd in toate partile.
 Nu-i recomandabila deci trarusa cu biggar
 in el carei spate catifelat privirea sa
 se infunde ca nito - o canapea.

Sau, si mai buna, ni Jari sa nu
 intri niciodata. - Sa te opusti de
 departe, si apoi, daca se poate sa te intori.

Să te uitați în el ca într-un album, ca într-o carte cu gravuri istorice.

Cel care va trăie în seama aceste sumare precepte și va simți vultur și om, deasupra cetății - Iașului.

Este cu totul interzis ca în Iași să-și văd cineva pentru afaceri. - El este imediat evacuat de medicul ostil ca într-un templu. - Aici pot veni însă în voie bilunar pentru 24 de ore profesorii universității ambulante, neguștii de marantismuri științifice... pentru că Iașul este cultural. - Mai pot veni aici pentru examene spontane, studenți fără frecvență pentru că aici este inima Belgiei orientului.

Dar, aceștia totuși sunt și ei înălțați și interesați; au interesul științei.

Vizitativul veritabil al Iașului nu poate fi însă decât un vapaltond, sau, ceva mai nobil, un paet, - adică un om sos din târmurile victii și a ideilor fixe care constituie camera fiercui om.

El trebuie să treacă prin gaz cu o pasore, să aibă libertatea de a sta sau de a pleca; să aibă numai

merinde sufletești. -

Bătă vază 'a trecut puțin cea de-a doua capitală a moldovei o familie din București, într-un Buick închis.

S'a oprit puțin la Iașiopolie, probabil ca să ia ~~puțină~~ ^{puțină} vată de la moastele Sfintei Paraschiva, dintr-o asezământ farmaceutic.

S'a oprit apoi la "Palatul de Stat", pentru ce nepul familial să vadă un termen de "April". A stat apoi trei ore într-un restaurant și a sesit pe bariera Pacurariilor cu 80 de kilometri pe oră.

~~Fie că să fi fost~~

Nu era un vizitator al Iașului ci un excursionist pur și simplu! -

Un adevărat vizitator al Iașului, nu e foarte vizitator decât odată, căci pe urmă se micșorează. Acel care-i sînte emanată misterioasă și molesitoare, ca un vicin pe care nimănui nu-l

curiozitate, acela nu mai pleacă din Iași, decât dacă-l amenință viziunea cu demuntența. Peisajul e un sanctoriu al celor bolnavi de suflet.

Sfîntul Sfinților cu aezimantul

chivere verzi sau scântăietoare, și o turletă
 ascuțită ca un varatrășnet pe un raft de
 deal... departe pe deasupra tuturor castelul
 dela Stăncu într-o hazi negri ca chivrosii
 din insula lui Bötlin, scântând ^{cu geruni!} numai
 cât o oglindă de buzunar ascușă într-un
 desis... și apoi ca ~~o~~ pe-o hartă sfoară
 albă a soselelor.

Toate acestea se deslusesc încet, ca
 într-un tablou de pictor primitiv peste care
 a trecut vreme, și care culorile și-au
 sters și și-au amestecat, dar din care
 încă mai răsare fumuri vizual
 celui ce l'a alcătuit caudon, și
 sufletul lui, plătitor ni ceta deminetr.

Simplificate astfel nivelurile au
 ceru pueril, ca desemnate stingaciu.
 Unen' porca se deslusesc desene de copii,
 năpăstiate peste dealuri.

Trbuie să descifrezi atent inscripția
 această curdă, și să o urmărești cum
 ai urmărit transformarea unui năz ^{într-un de vânt} pe
 cer; să te amuzi de varietatea și
 goțscul formelor descoperite; să vezi
 străzi cusute în spirale, dar pe care

sa un le identifikasi microdate. -

~~Si poti reveni~~

Poti apoi zataci pe carari in vadurea
de la Rejeda, sa urci coclauri care tin in
palma ochiilor din azele primaverii. Printre
crengile unui stejar cu mugurii mici
ca lumina aprusa flacar aprusa de
soare, mai poti zari atar vand ca un
bricez alb si antic, biserică sfantului
Haralamb. -

Si poti reveni pe miază lui Gheorghe
Mein cand cade intunerecul paza ce
vei vedea ca se aprind stele si deasupra
si de decript.

Cele de decript nu -> stele cu adreant
si surse de lumina din Joz alcatuiesc
caci lacteri pentru dominatori defuncti
~~si pentru pentru plimbare bacterii~~
si paraziti va.

Est. fell, visator, te vei hazi in cer,
cu lumina albastru deasupra, cu lumina
~~decript~~ Joz, si miază lui Gheorghe
Mein va pluti printre aceste minunsi
ca standul biblice într-o simbolofre
primitiva pe un tablou de biserică veche.

In minunata carte „Erusalim“ al. Selmei Lagerlöf se vorbește de cineva care a dorit nemăsurat să vadă Erusalimul și a plecat spre el, care in drum s'a imbolnăvit de moarte dar pe care l'a ținut in viață numai dorința de a vedea Erusalimul. Când l'au dus însă in cetate, și i'a spus: „Privește Erusalimul“ omul acela a crezut că-i o amăgire pentru odihna lui sufletească de veci, că-i o minciună, că-l mint, ca să-i deslege zilele. In fapt omul acela încerca o crudă dezamăgire față de imaginația lui exaltată de religie.

Asta nu se poate întâmpla cu Iașul nostru văzut de pe Repede. Nu fiindcă Iașul e mai frumos decât Erusalimul dar fiindcă despre Iași s'a vorbit așa de mult de rău, încât priveleșteea lui de pe Repede apare ca o revelație dintr'o estampă găsită pe câmp.

Altă dată am să mă apropiu de cetate. Acel care intră și rămân in ea însă nu vor muri ca pelerinul de la Erusalim de-o moarte din afară; ci, cu patriotism de cetățean, de moartea cetății: tifosul și scarlatina.

~~De aceia dedic rândușă~~

năpăstuit

*Pentru asta sara, necum ate aurito, era
despe țesășul moldovean, despre locuri.*

*Pentru alta data, despre dărușă și
fapte.*